

2019-153

Archeologienota Ardooie Stationsstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

21-1-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Ardooie Stationsstraat (provincie West-Vlaanderen), gelegen buiten woon- en recreatiegebied en waarbij de totale oppervlakte van de bodemingrepen 5000m² of groter is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is 45 416m² groot en is te situeren ten noordoosten van het kruispunt van de Stationsstraat met de spoorlijn Gent-Adinkerke. Op de locatie is een bedrijf gevestigd. De geplande werken hebben betrekking op 2 deelzones in de oostelijke helft van het terrein en zijn kleiner van oppervlakte. Deze 2 deelzones kunnen opgedeeld worden in een westelijke, rechthoekige zone van 2234m² groot, met ernaast een oostelijke, grotendeels rechthoekige zone van 6247m² groot. Beide zones worden van elkaar gescheiden door een verharding. Omdat er enkel werken gebeuren in het oostelijke deel van het terrein, zal in deze archeologienota de term 'plangebied' betrekking hebben op dit deel, en niet op de totaliteit van het terrein. Op het westelijke deel van het plangebied zijn centraal en in het zuiden 2 verharde zones aanwezig, de rest van dit deel is braakliggend. De westelijke strook van het oostelijke deel van het plangebied is braakliggend, de oostelijke strook is in gebruik als weide en doorsnijdt een stalletje dat op deze weide staat. In het zuiden, tegen de spoorweg aan, is een hoop grond gestockeerd.

Ardooie, gelegen tamelijk centraal in de provincie West-Vlaanderen, is een fusiegemeente die bestaat uit 2 kernen: hoofdgemeente Ardooie en deelgemeente Koolskamp. Het plangebied is te situeren ongeveer in het midden tussen beide plaatsen (ca. 1,5km ten noorden van Ardooie en ca. 1,3km ten zuiden van Koolskamp), langsheen de verbindingstraat tussen beide kernen, de Stationsstraat. Het was steeds gelegen in een landelijke omgeving, op ruime afstand van de kernen van Ardooie en Koolskamp. Minstens sinds ca. 1777 was het plangebied in gebruik als landbouwgrond. Op dat moment was er ten westen van beide deelzones een voorloper van de Stationsstraat aanwezig, die zich op dat moment deels ter hoogte van de huidige bedrijfsgebouwen bevond. Op de topografische kaart van 1863 is de huidige loop van de Stationsstraat te zien, op de topografische kaart van 1884 wordt de spoorlijn voor het eerst aangeduid. Het station bevond zich ten westen van het terrein en werd eind 20ste eeuw buiten dienst gesteld. Tijdens de Wereldoorlogen vonden er hier waarschijnlijk bombardementen plaats, het is onduidelijk wat de invloed ervan was op het plangebied. Dat blijft lange tijd onbebouwd, zelfs in 1971 is dat nog het geval en het is dan nog steeds volledig in gebruik als landbouwgrond. Nadien komt het bedrijf tot ontwikkeling. In 1979-1990 is de bebouwing nog eerder beperkt en te situeren in het zuidwestelijke deel van het huidige complex, maar vanaf 2008-2011 breidt deze aanzienlijk uit naar het oosten. Op dat moment zijn beide deelzones nog niet bebouwd, maar dit verandert in 2017-2018. De westelijke deelzone wordt getransformeerd en krijgt zijn huidige vorm, net als de westelijke strook van de oostelijke deelzone. Deze werken kaderen in een recente grootschalige uitbreiding van het terrein en zullen onvermijdelijk een verstoring van de voormalige landbouwgronden met zich hebben meegebracht. De oostelijke strook bleef steeds landbouwgrond, hier beperken de verstoringen zich tot de teelaarde.

Ardooie ontstond nabij de plek waar 2 zijarmen van de Roobeek samenkomen, en die verder zuidwaarts lopen en nabij Kachtem in de Mandel uitmonden. Ten noorden van Ardooie is een hoger gelegen, west-oost georiënteerde rug aanwezig, het Plateau van Tielt, waarop Koolskamp ontstond. Het plangebied is te situeren in driehoekige overgangszone ingesloten door de valleien van beide armen van de Roobeek in het oosten en het westen en door deze rug in het noorden. Deze beide valleien liggen op ruime afstand van het plangebied (800 à 900m ervan verwijderd). Op het detail van het hoogtemodel is te zien dat het maaiveld ter hoogte van het plangebied geleidelijk afloopt van noord naar zuid, en dat het westelijke deel iets hoger is gelegen dan het. Centraal in het oostelijke deel is een plaatselijke verlaging te zien, mogelijk is dat een oude perceelsgracht. In het zuiden van het oostelijke deel zijn duidelijk de kunstmatige ophogingen te zien van het daar aanwezige fabrieksgebouw en de grondhoop. Er wordt opgemerkt dat dit hoogtemodel ietwat gedateerd is, omdat de huidige toestand, die pas recent tot stand kwam, hier niet op af te lezen valt. Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont, deze bodem zal in onverstoorde toestand enkel nog aanwezig zijn in de oostelijke strook van de oostelijke deelzones. Gezien de recente bouwactiviteiten zal deze in de rest van het plangebied minstens deels verstoord zijn.

Op archeologisch vlak is de omgeving van het plangebied totaal onbekend, wegens het gebrek aan onderzoek. Er zijn echter geen redenen om aan te nemen dat het plangebied in het verleden niet is gefrequenteerd door de mens, en dat kan sporen nagelaten hebben in de bodem. Er zijn geen landschappelijke aanwijzingen dat het terrein een verhoogd potentieel heeft voor in situ bewaring van steentijd artefactensites. De ligging veraf van een natuurlijke waterbron is ook niet bevorderlijk voor menselijke aanwezigheid in de steentijd. De kans op het voorkomen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten, dat kan gaan van het neolithicum tot de nieuwe tijd. Voor deze perioden zijn namelijk geen bronnen aanwezig die kunnen staven dat er geen site aanwezig is. Er geldt een gemiddelde verwachting voor het aantreffen van een archeologische site. Deze verwachting geldt enkel voor de oostelijke strook van de oostelijke deelzone, omdat dit sinds eind 18de eeuw steeds in gebruik was als landbouwgrond en er hier geen grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden. Op de andere zones van het plangebied vonden er recent ingrijpende werken plaats in het kader van het uitbreiden van het bedrijvencomplex, hier is de kans klein dat er nog archeologische sites onverstoord bewaard zijn gebleven.

Op het plangebied wordt enerzijds een uitbreiding van het bestaande bedrijf voorzien in de westelijke deelzone (lot 12, bouw van een magazijn van 15m hoog, 2208m²) en anderzijds worden burelen, een magazijn en een productiehal gebouwd in de oostelijke deelzone (loten 14-15-16-17, 15 tot 25m hoog, gezamenlijk 5492m²) waarop in het noorden een verharding voor parking en circulatie aansluit (betonverharding, 665m²), als aftakking van de bestaande verharding. Het mag duidelijk zijn dat deze werken een grote bodemingreep met zich meebrengen, over de volledige oppervlakte van beide deelzones van het plangebied: uitbraak van de bestaande verharding, bouwrijp maken van het terrein, funderingswerken, aanleg verharding en nutsleidingen, werfverkeer. Er kan uitgegaan worden van een algemene verstoring van ca. 80cm diep, met plaatselijk diepere uitgravingen voor funderingsvoeten van de gebouwen en voor nutsleidingen en -voorzieningen.

Op het plangebied kunnen er enkel in de oostelijke strook van de oostelijke deelzone nog onverstoorde archeologische sites aanwezig zijn. De aard van mogelijke sites is moeilijk in te schatten, door het gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving. De geplande werken zijn van

die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed hier bedreigd wordt. Hoewel deze oostelijke strook niet heel erg groot is (2906m²), kan een verder vooronderzoek nuttige kennis bijbrengen over de ontwikkeling van deze landelijke regio, waarover archeologisch niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in deze zone, momenteel in gebruik als weiland. Er wordt benadrukt dat de andere deelzones worden uitgesloten van verder vooronderzoek, daar is de kans klein dat er nog archeologische sporen onverstoord bewaard zijn. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, omdat het terrein op dit moment nog in gebruik is als weiland.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

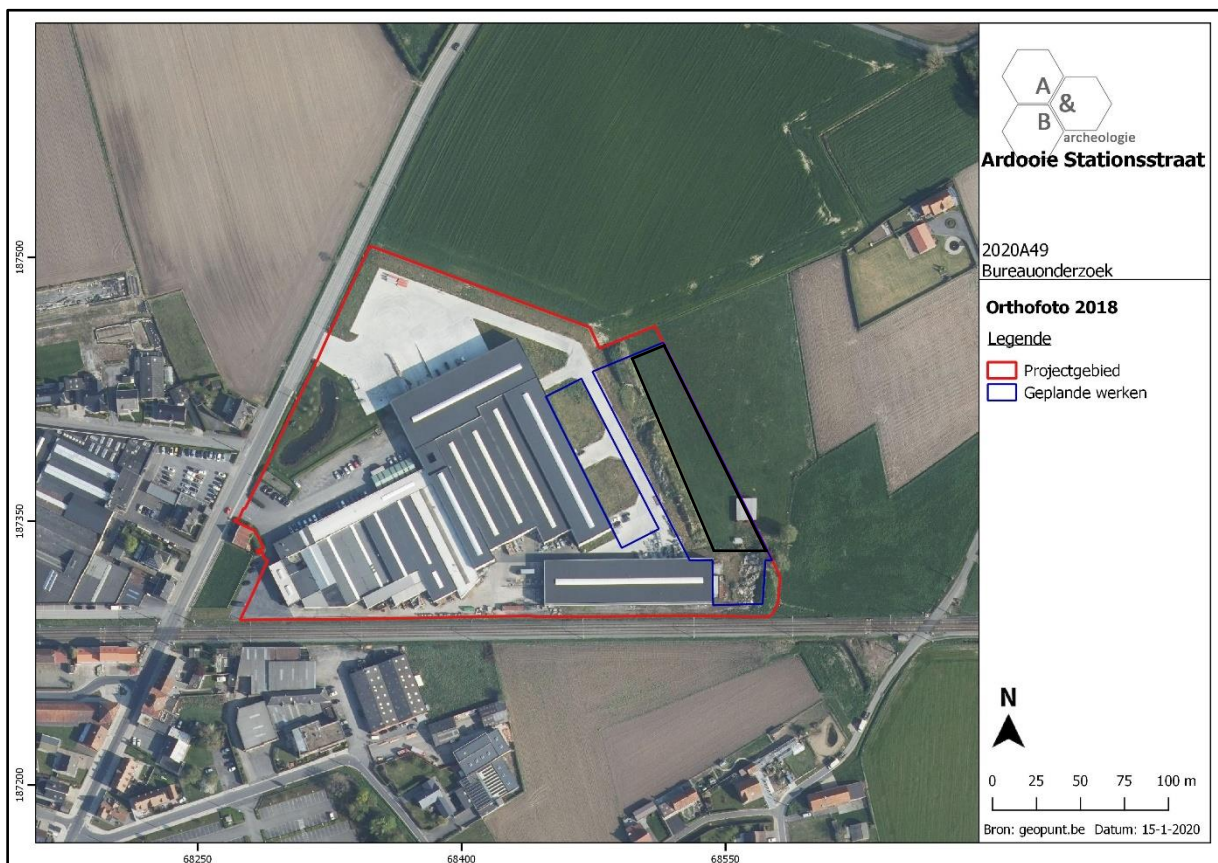
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 68198,28 en Y: 187288,44; X: 68653,62 en Y: 187511,90

Oppervlakte plangebied: 45 416m²

Oppervlakte geplande werken: 2234m² (westelijke zone) en 6247m² (oostelijke zone)

Kadastergegevens: Ardooie, afdeling 1, sectie B, perceel 458E, 45K2

Enkel de oostelijke strook van de oostelijke deelzone, momenteel in gebruik als weiland, komt in aanmerking voor verder vooronderzoek. Deze strook heeft een oppervlakte van 2906m².

Figuur 1 Het plangebied en de geplande werken geprojecteerd op een recente luchtfoto, met in de zwarte kader de zone die in aanmerking komt voor verder vooronderzoek (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Hoe is de bodemopbouw?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

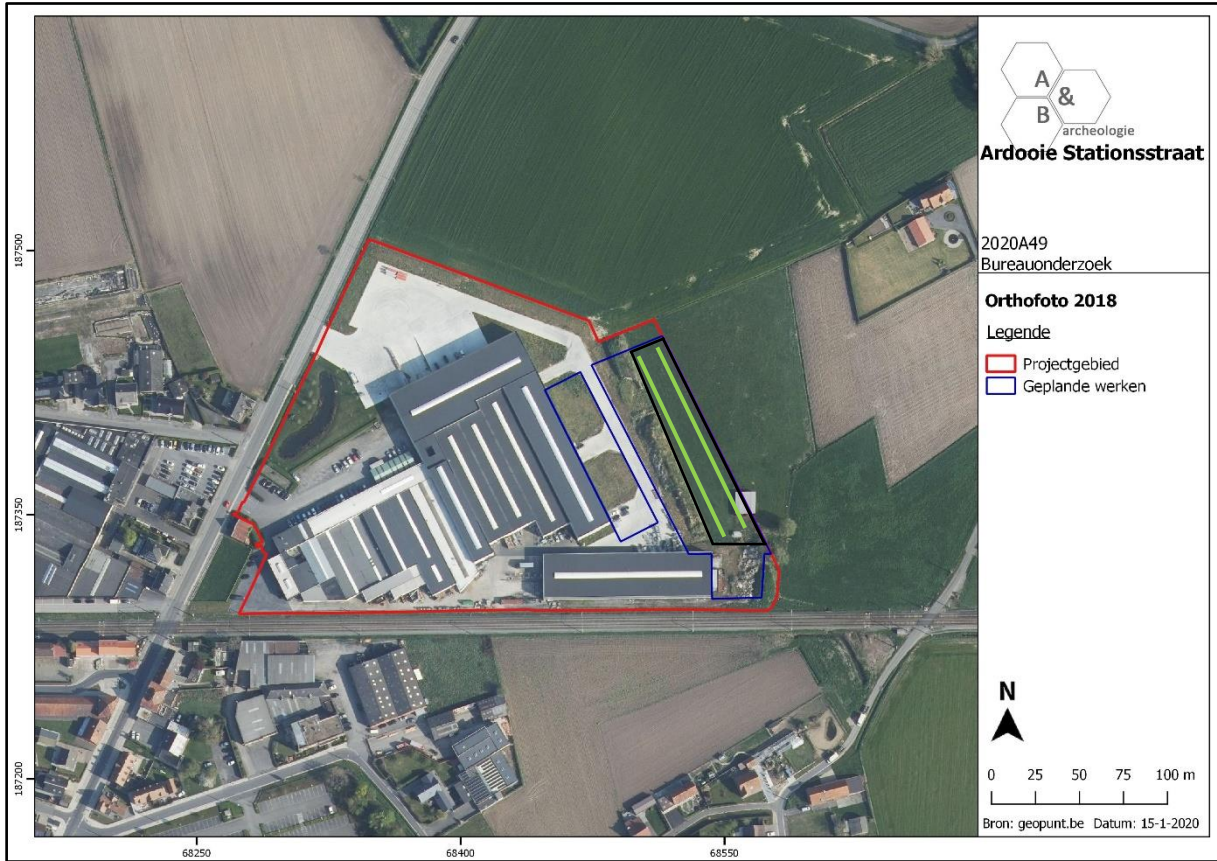
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Gezien de langwerpige vorm van de te onderzoeken zone, worden 2 sleuven aangelegd volgens de lengterichting van het perceel. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 290m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 73m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 363m² onderzocht wordt. Indien er door het aanleggen van de sleuven al 12,5% is opengelegd, dan kan de uitvoerende archeoloog er voor opteren om geen bijkomende volg-, dwarsleuven of kijkvensters aan te leggen.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

- Randvoorwaarde

Het is noodzakelijk dat voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek het stalletje is verwijderd van de weider. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en eventuele funderingen niet verwijderd worden. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De funderingen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan (groene lijnen), geprojecteerd op een recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodensites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.